

A hűség hordozójáról

E szó jelentéséről többek között ez áll a lexikonban: „lat. *fidelitas*: erkölcsi erény, a kitartás társerénye, mely készséggé tesz arra, hogy minden körülmények között megmaradjunk a jóban [...] elsősorban a legfőbb érték, Isten, majd a haza, a személy, a házasság, a hivatás, feladat v. más érték iránt kötelez ragaszkodásra [...] az emberi kapcsolatok minden szintjén alapföltétel.” Ha valaki bölcsész és pápista egyszerre, mint e sorok írója is, hát fellapozza a Magyar Katolikus Lexikont, és rálel az iméntihez hasonló megnyugtató definícióra – és hogy miért is...? Mert nem tud belenyugodni, hogy mindig csak mások halála a fölfogható halál, ahogyan Csoóri Sándor írta. Mert Ady száz hűségű hűségén túl hosszú éveken át megadatott találkoznia valakivel, egy nála három esztendővel fiatalabb fiúval, akinek öröklébe távozása maga a fölfoghatatlanság. És aki egyszemélyben volt a lexikombéli fogalom-meghatározás eleven, hús-vér megtestesülése – ha úgy tetszik, a hűség hordozója. Ez a fiú elsősorban és mindenekelőtt és mindenekelőtt és mindent meghatározóan hűséges volt. Ama ragaszkodásban, gyanítom, nem túl sok kortársa járkált itt közöttünk a magyar glóbuszon. És ami a meghatározás szerint az emberi kapcsolatok szintjén alapföltétel, nála sine qua non – nélkülözhetetlen, elengedhetetlen, legeslegelső előfeltétel volt. Ennyire egyszerű ez az egész. Gyuri hűséges volt. Hűséges volt Gion Nándorhoz és a délvidéki magyarsághoz, Hornyik Miklóshoz és az összmagyar kultúrához, Pozsgay Imréhez és a magyarpárti politizáláshoz, Szeli Istvánhoz és a tudás átadásának szentségéhez, Bíró Zoltánhoz és a Retörkihez, Papp Endréhez és a *Hitel*hez, Pécshez és Eszékhez, Rómához és Újvidékhez, Budához és Ljubljánához, a legjobb minőségű európai termőföldet adó csodás bácskai síksághoz és a mélypannon Mura-vidékhez, svábok és székelyek Tolna vármegyéjéhez és az ezerszer áldott hős főváros-szülővároshoz, 1956 örökéletű Budapestjéhez. Hűséges volt a Délvidék immáron negyedszázada legparádésabb folyóiratához – úgy, hogy mintegy kollektív önigazolásként Hornyik Miklós végrendeletszerű mondatát idézte: az *Aracsot*, fiúk, az *Aracsot* ne hagyjátok... Hűséges volt

DOMONKOS LÁSZLÓ (1951) író, közíró, esszéista. A RETÖRKI munkatársa.

a népi-nemzeti eszmekörhöz és az adott szóhoz, hűség a népi írók nagyszerűnél nagyszerűbb harcosaihoz és az agyonnyomorított délvidéki magyarság gyarló mai egyedeihez. Legeslegjobban szétszakított, ezerszer megalázott, mindig sárba-porba tiporni akart népéhez, a szabadság nemzetéhez, a mi magyarságunkhoz, a mi fajtánkhoz volt hűséges. Évekig járt-kelt, kilincsel, tárgyalt, mesterkedett a lemészárolt délvidéki negyvenezer emlékére állítandó budapesti emlékmű ügyében. Számolt, rajzolt, kalkulált, következtetett, kérdezgetett, töprengett és összegzett az elszakított magyar nemzetrészek utolsó életmentő lehetőségeit kínáló autonómiák koncepciójának kialakításához. Egyik legjobb írásában már hosszú évekkel ezelőtt azt írta Fekete Gyuláról, ha az albánoké lett volna, azok legalább öt szobrot állítanak neki... és el is mondta, miért. Az általa Szerkesztő-Fejedelemnek elnevezett közös barátunkról, Hornyik Miklós-ról meg azt, hogy „lakásuk irodalmi, társadalomtudományi, nyelvészeti szalonná válik, ahol jó szót, jó könyveket, jó falatokat, jó bort és jó pálinkát lehet kapni”, a szalon élén és középpontjában pedig „egy, Sean Conneryhez hasonlóan markánsan öregedő, magas bácskai úr áll, aki mindezt tudja is magáról, mint a magyar színészkirály, Latinovits Zoltán. [...] A nagypolgári lakás könyvtárszobájában kötetek és könyvritkaságok ezrei borítják a falakat, kényelmesek a fotelok, meghitt a helyi világítás, tűnődőbbek a lányok és az asszonyok. Miklós kínál, tüzet ad, rágyújt, tölt. Könyveket vesz elő, mesél, ha kell, fordít, kedvesen udvarol, kacéran kétértelmű. Mintha minden rendben lenne.” Igen, mintha minden rendben volna. Rendben is van: mert Fekete Gyula bátyánkban ugyanaz volt számára a lényeges, mint Miklósban vagy a hazától elrabolt magyar testvéreink ügyében: a ragaszkodás. Hogy ragaszkodni lehet és kell hozzájuk. Csak és csakis hozzájuk. A hűség és megint a hűség. Mindig, az öröklétig. Gyurikám, most marhászkodni fogok, mint annyiszor, mindenféle alkalmakkor: azt a szobrot – a hűség, a kitartó ragaszkodás szobrát – én bizony Neked állítanám, no jó, nem lovasszobrot, csak egy, a Retörki Andrassy úti bejáratánál virgoncan cigarettázó bajuszos figuráét, de a lényeg nem ez lenne. Hanem amit ez az alkotmány jelképezne és fölmutatna. A HŰSÉG hordozójának alakját. Így, csupa nagybetűvel. Merthogy ez valójában mit jelent, megkockáztatom: alig van fogalmunk róla. Csak azt hisszük, hogy van.

A hűség éppúgy nem túl divatos fogalom manapság, mint a kitartás vagy éppen a szavat tartó megbízhatóság. Amíg könnyed cinizmussal, mintegy nyeglén odavetve mondogatják, hogy a hála nem politikai kategória (nem is az: éppen hogy erkölcsi lenne, ám láss csodát: végső soron a politika is az) – ugyanúgy el lehet kellemkedni az emberekhez, eszmékhez-eszményekhez kitartóan ragaszkodó egyén vagy szent eszelősnek vagy szárnalmas baleknek minősített megnyilvánulási formáin – pedig csak igazi hőseinkről van szó. Ugyanis csak azok. És csak ők azok.

Aki ragaszkodni tud, aki kitartani képes, aki emberekhez, eszmékhez, ügyekhez kötődni tud, még ha két másodperc alatt múlik is ki ebből az árnyékvilágból: a láthatáron túlra tudja rúgni a Kaszást. Gyurikám, Neked sikerült. Egy

sokra hivatott fiatal kolléga, mikor megtudta távozási kísérletedet – mert vegyük tudomásul, ez csak kísérlet volt, fidelitas-alaplényed miatt Te eleve nem vagy képes a távozásra, Gyurikám, akkor se távozhatnál, ha akarnál – ez a fiatalember azt írta nekem: „megtiszteltetés volt, hogy ismerhettem”. A hűségnek – az igazinak – valószínűleg nem lehet ennél nagyobb megbecsülése, írogathatok én itt össze akármennyit. Ez a kurta kis mondat, jóval az emberélet útjának még a felétől is eminnen érkezte, a legpontosabb és legtömörebb szoborfelirat. Gyurikám, tudjuk, hogy ennyi elég. Egy hatvanhárom esztendő magyar férfi áll a kopár és hideg magyar mezőn, rettenetesen erős szél fúj szemközt, ő kicsit összehúzza enyhén ázsiai vágású szemét, és csak fújja, fújja a füstöt, mozdulatlanul, rendületlenül. Juhász Györgynek hívják. Boldog vagyok, hogy barátjának tartott.

Michael F. Rohde, USA: Keresztmetszet (gyapjú, selyem, indigó, diópác, 190×122 cm)

